

PARTEA I

REZUMAT

Încă înainte de a-mi susținerea teza de doctorat nutream dorința de a studia lucrările marilor predicatori români, animat și încurajat de lucrarea omiletică a diaconului Petre Comșa. După susținerea tezei de doctorat din anul 2000 promiteam comisiei doctorale că voi extinde aria cercetării mele și în zona Banatului, pentru acoperirea întregii părți de Vest a țării, privind activitatea omiletică și pastorală a preoților și ierarhilor ardeleni.

Imediat după publicarea lucrării privind activitatea de propovăduire a clerului din Transilvania am continuat cercetarea activității predicatoriale din Banat, pe care am publicat-o în mai multe studii, folosind aceeași tehnică de analiză și structură de prezentare a activității pastoral-misionare a tuturor slujitorilor care s-au remarcat ca predicatori fecunzi ai cuvântului revelat în veacul al XX-lea.

Personalități omiletice bănățene din secolul al XX-lea. Un rol deosebit în propovăduirea Evangheliei l-au avut ierarhii bănățeni, care prin pastorale și cuvântările lor au întărit sufletele credincioșilor în fața durerilor și a suferințelor pe care le-au adus cele două războaie mari; i-au încurajat să săvârșească faptele milei trupești cu cei rămași fără ajutor; au subliniat ideea că bucuria reîntregirii României va fi deplină dacă vom trăi ca frații și vom elimina cuvintele "noi" și "voi". Au insistat să-i atenționeze pe români asupra pericolului sectar, care urmărește destrămarea spiritualității bimilenare a acestui neam, dar mai ales asupra comunismului, a cărui țintă este distrugerea proprietății private; un subiect tabu pentru toți românii. Îi îndeamnă stăruitor să nu le asculte ideile ademenitoare, ci să-i considere dușmani ai neamului nostru. Ei au scris volume de predici de o valoare omiletică admirabilă, cu efect de balsam spiritual pentru sufletul mult prea încercat al românilor. Capodopera lăsată nouă este propria lor viață, pe care au trăit-o așa cum au propovăduit. În semn de recunoștință contemporanii le-au dăruit numele în bronzul eternității, în dreptul cărora noi cei de azi citim următoarele: *Ioan I. Papp*: ctitor al bisericii din satul natal, mare filantrop și fondator de fundație pentru studenții săraci, el care se hrănea cu chiseliță și stătea pe tronul arhieresc cu reverențele cârpite; *dr. Grigorie Gh. Comșa*: un om al actelor de caritate și de curaj, episcopul misionar și cel mai prolific autor omiletic din Ardeal din toate timpurile; *Andrei Magieru*: în 1919 a avut meritul de a trasa noua graniță de vest a României și s-o înmâneze delegatului francez Trousseau, a intervenit cu curaj și cu riscul de a-și pierde viața ¹pentru a salva orașul Arad de la o vâsare de sânge fără rost în 1944; a salvat de la moarte nenumărați credincioși de alte confesiuni, printre care și pe urmașul rabinului Schreier

¹ Pr. dr. Vasile Gordon, *Introducere în Omiletică*, Editura Universității din București, 2001, p. 140.

în anul 1944; *Nicolae Popea*: un predicator cu o intensitate oratorică și un suflu patriotic debordant, care a uimit pe toți contemporanii prin dispozițiile filantropice cuprinse în testamentul său, cel mai fidel continuator al predicii și tradiției șaguniene, veriga de legătură între însemnatul veac șagunian și mult frământatul veac XX; *dr. Elie Miron Cristea*: încă din perioada studenției a fost animatorul acțiunilor de trezire a conștiinței naționale, militând cu vorba și cu scrisul pentru realizarea unității naționale a poporului român, a fost membru al delegației din Transilvania care a prezentat actul Unirii la București în 1918, iar în 1925 a fost bucuria tuturor românilor și mândria băănătenilor când episcopul Caransebeșului a fost ales în "fruncea" Bisericii Ortodoxe Române; *dr. Iosif Traian Bădescu*: a adunat ban lângă ban pentru a crea un fond al milosteniei pentru a ridica un azil pentru săraci, ținea cu strictețe tot Postul Paștilor și al Crăciunului și nu-i plăceau festivitățile. La hirotonirea întru preot pretindea candidatului reverendă, suprareverendă și pălărie șaguniană, iar după slujbă îl invita la masă, prilej cu care îi dădea sfaturi pastorale; *mitropolitul dr. Vasile Lăzărescu* a organizat nou-înființata Mitropolie a Banatului și a ctitorit celebra catedrală din Timișoara, în toate acțiunile sale a dat prioritate intereselor bisericești și naționale; *Veniamin Nistor*: un om de mare valoare, cu însușiri alese, de o punctualitate exemplară, destoinic și manierat, corect și stăruitor în cele bune, calm și amabil cu toată lumea, râvnitor și cu o putere de muncă excepțională.

Preoții și profesorii de teologie băănăteni au avut o prodigioasă activitate omiletică, concretizată în rostirea a nenumărate predici tematice și cuvântări ocazionale, care au fost publicate în revistele "Biserica și Școala" și "Foaia Diecezană", iar după câțiva ani au fost adunate în volume de predici. Din lunga listă a predicatorilor amintim pe amintim pe *Ioan Nicorescu*, *dr. Ștefan Cioroianu*, cu cele 6 volume de predici, printre care și primul volum de predici la botezul copiilor (1942), *Florea Codreanu*, *Policarp Morușca*, care ne-a lăsat în predicile sale o lecție de istorie mai rar întâlnită: "Hotarele României Mari au fost trase pe harta Europei cu sabia stropită de sângele celor 800.000 de eroi ai războiului... Nu tratatele de pace ne-a dat plocon Ardealul și celelalte părți întregitoare de țară, ci brațul ostașului român. Dorobanțul, care a înfipt în inima Budapestei tricolorul român, a scris pe veci în cartea vieții neamurilor dreptul stăpânirii românești de aici, de la Tisa până la Nistru... Gata suntem, de va cere nevoia, să înfrățim iarăși crucea cu sabia ca să apărăm întregitatea Țării".² *Gh. Perva*, *prof. Ilarion Felea* cu apreciatul vol. "Duhul Adevărului", (1942) premiat de Academia Română și vol. "Religia iubirii" (1946), *Melentie Șora*, *Petru Bogdan* cu vol. "Viața în Hristos" (1943), *Demian Tudor*, cu primul vol. de predici liturgice "Jertfa laudei" (1945), *Moise Popovici*, *Nicolae Crișmeriu*, *dr. Gheorghe Ciuhandu*, *David Voniga*, *Filaret Musta*, *Andrei Ghidui*, care au rămas în memoria posterității ca mari predicatori ai Bisericii.

• Un element fundamental al propovăduirii rodnice l-a constituit calitatea învățământului teologic din Banat, unde au predat profesori cu principii și orientări didactice menite să ofere viitorilor preoți o pregătire temeinică și sistematică. În pofida tuturor

² Arhim. P. Morușca, *Cuvânt pentru adunarea antirevizionistă din Arad, la 28 mai 1933*, în rev. B. Șc., nr. 23, 1933, p. 2.

interdicțiilor impuse de regimul ateist, generațiile de preoți educate în aceste pepiniere de formare spirituală au purtat cu demnitate și curaj făclia adevărului în lunga noapte de totalitarism, călăuzind pașii enoriașilor lor spre adevăratul ideal creștin: cunoașterea voii lui Dumnezeu și împlinirea ei.

Personalități omiletice din Transilvania și opera lor omiletică. Deși avea 70 de ani când a ajuns episcop, *Roman Ciorogariu* și-a împărțit activitatea între amvonul din biserică și tribuna din Senat, creând o operă omiletică necunoscută generațiilor care au urmat datorită vitregiilor aduse de război și a vidului spiritual creat de puterea comunistă. În pastoralele și cuvântările sale a luat atitudine la înnoirile în bine și în rău ale țării: le-a elogiât pe cele favorabile și le-a contestat pe cele rele, reamintind mereu celor de la cârmă că idealul de veacuri al românilor a fost unitatea neamului. S-a luptat din răspuțuri să stopeze fărâmițarea politică a României și să ofere credincioșilor săi antidotul necesar contracarării unor plăgi europene ce și-au făcut apariția și în România: corupția, violența, arivismul și ideile comuniste.

Peste crezul său politic și religios Dumnezeu a revărsat și darul cherigmatic al apostolilor Săi, făcând din Ciorogariu un colos al discursurilor din Senat, gata să mute munții din calea spre progres a unei țări pe măsura sa: România Mare. Poate din această cauză Ciorogariu de la tribună ni se pare mai mare decât Ciorogariu de la amvon. Astfel pastoralele, cuvântările și discursurile sale sunt adevărate pagini de antologie patriotică și religios-morală, pe care generații de-a rândul au fost silite să le uite, sau au fost obligate să învețe alte valori, străine de tradiția neamului nostru.

Episcopul Valerian Zaharia a păstorit Eparhia Oradiei într-una din cele mai grele perioade ale existenței acesteia (1951–1969), când puterea politică a fost preluată de regimul ateisto-comunist, iar drepturile Bisericii erau suprimate de la un an la altul, predicile erau aspru cenzurate, iar preoții erau monitorizați îndeaproape de securiști datorită aderenței pe care aceștia o aveau în rândurile credincioșilor, fiind considerați potențiali dușmani ai noii ideologii materialist-dialectice. În acest context al fricii permanente și al îngrădirilor inumane, el a abordat în pastoralele sale tematici care plăceau urechilor averse de informații compromițătoare, dar care se încadrau în tiparele firești și necesare a vieții moral-spirituale a păstoriților săi. Cele mai frecvente subiecte au fost cele legate de *pace*, de *realizarea omului nou*, de a rămâne statornici în *credința strămoșească*, de a iubi Biserica și de a nu se lăsa amăgit de ”profeții mincinoși”, care caută să le tulbure credința și să-i ducă pe căi rătăcite. Aparent aceste sfaturi sunau flășnetar în urechile iscoditoare ale securiștilor, care îi spionau activitatea pas cu pas, dar în sufletele obidite ale credincioșilor români ele aveau alte conotații, cu efect de balsam ce tămăduia răni adânci și trezea nădejdi într-o zi a descătușării.

Deși a fost un simpatizant al comunismului când a fost ales episcop, după mai mulți ani de nemulțumiri și-a dat drumul la gură, deranjând tot mai mult pe mai-marii vremii, refuzând categoric să desființeze mănăstirile, motiv pentru care fost obligat să demisioneze.

Păstorind într-o perioadă de ”încălzire” a comunismului, *episcopul dr. Vasile Coman* (1970–1992) a reușit să treacă peste toate vicisitudinile impuse de comuniști, prin înțelepciune și tact pastoral, cumulate într-o admirabilă diplomatie bisericească, realizând o bogată activitate pastoral-misionară și apărând în același timp interesele preoților săi, într-o perioadă încă dificilă

pentru slujitorii altarelor. În al zecelea an al activității sale a publicat o parte din cuvântările și îndrumările rostite în biserici, la diferite evenimente ocazionale, precum și pastoralele anuale menite să comunice credincioșilor ”raze de învățătură și lumină cerească peste frământată viață din zilele noastre, ca să-i facem mai credincioși, mai buni și mai bogați în fapte bineplăcute lui Dumnezeu și folositoare oamenilor”.³ Cele mai frecvente teme erau cele legate de *familia creștină*, subliniind menirea ei vitală în lume, despre *rolul femeii* în familie și în societate, precum și îndemnuri adresate credincioșilor să rămână *alături de Biserică*.

• Osteneala mea de a aduna opera lui R. Ciorogariu într-un volum și de a o analiza din punct de vedere literar și omiletic⁴ a fost răsplătită de afirmația d-lui senator Vasile Duță: ”Aceste lucrări ar trebui să fie pe masa de lucru a fiecărui politician român”.

Revigorarea predicii prin studierea operelor marilor predicatori clasici

este o datorie primordială a preotului ortodox, care se află în fața unui război văzut împotriva Bisericii, în care dușmanii ei sunt înarmați cu cele mai perfide tehnici de denigrare a imaginii ei și cu cele mai moderne mijloace mediatice menite să compromită statutul sacerdotal, cu precădere pe cel ortodox. Prin studierea vieții și a operelor marilor predicatori vom învăța tactul și abilitatea de a lucra și predica celor ostili Bisericii, așa cum a procedat împăratul predicator *Constantin cel Mare*. *Sfântul Ioan Hrisostomul* este profesorul cel mai abilitat în a ne forma ca predicatori trăitori ai mesajului propovăduit, pentru ca el să fie împlinit de ascultători. *Sfinții Trei Ierarhi* sunt modele de dăruire pentru aproapele și de suferință pentru Hristos, deoarece ei au învățat după cum au trăit și au trăit după cum au învățat. *Asterie al Amasiei* ne demonstrează valoarea literară a unei cuvântări reușite, printr-un stilul curgător, clar, armonios și direct. *Predicatorii bizantini* ne oferă învățături despre experiența lui Dumnezeu, a trăirii revărsării Lui în adâncul ființei noastre omenești, iar *Antim Ivireanul* este proorocul modern, care refuză șansa propriei salvări, pentru a rămâne alături de turma încredințată, până la sacrificiul suprem.

Cuvântările predicatorilor clasici sunt de mare actualitate pentru predicatorul de azi în ceea ce privește fondul, forma și fundamentarea biblică a predicii creștine. Ei au reușit să surprindă cu multă măiestrie fapte, întâmplări și evenimente din vremea lor; opera lor fiind o oglindă fidelă a societății în care au trăit și au predicat și un adevărat tezaur moral, omiletic, stilistic, literar și istoric al Bisericii lui Hristos dintotdeauna.

Revigorarea predicii prin forța cuvântului trăit. Predica prin trăire este o predică mai eficientă, deoarece puterea de convingere se bazează pe ceea ce văd ochii, nu doar pe ceea ce aud urechile. Menirea fundamentală a cuvântului divin este să zidească persoana umană în împlinirea binelui, a adevărului și a dreptății, rostul cuvântului uman este să întrezeze spiritual și să-l convingă pe ascultător de aceste valori. Prin buna folosire a cuvintelor se poate

³ Dr. Vasile Coman, Episcopul Oradei, *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, Editura Episcopia Ortodoxă Română a Oradei, Oradea, 1980, p. 3.

⁴ Pr. lector univ. dr. Miron Erdei, *Roman Ciorogariu, Pastorale, cuvântări și discursuri*, Editura Universității din Oradea, 2003, 293 p. și *Opera omiletică a episcopului Roman Ciorogariu*, Editura Universității din Oradea, 2003, 165 p.

regenera moral lumea, iar prin vindecarea sufletului se pot vindeca și bolile fizice, deoarece s-a constatat statistic că o viață ordonată este garanția sănătății fizice.

- Vindecarea trupului prin intermediul științei medicale urmărește lungirea vieții biologice a celui bolnav, aici pe pământ, dar vindecarea trupului printr-un suflet curat vizează continuarea vieții în eshaton, prin dobândirea Împărăției cerurilor.

În ceea ce privește **Direcțiile de dezvoltare a viitoarei cariere academice și de cercetare științifică**, voi continua munca mea de cercetare a activității pastoral-misionare a clerului ortodox din Transilvania, având ca țintă comună, împreună cu alți doi profesori de Omiletică din Țara Românească și Moldova, editarea *Istoriei prediciei la români*. Această cinste ne-a fost oferită de membrii "Asociației profesorilor de Omiletică" în cadrul întâlnirilor anuale pe care le realizăm în centrele universitare din țară. Cu această ocazie discutăm și dezbatem probleme și aspecte ce vizează disciplinele *Catehetică* și *Omiletică*, căutând soluții adecvate și de actualitate, menite să eficientizeze compartimentul practico-educational al învățământului teologic ortodox român.

*

Am convingerea că prin activitatea mea în domeniul Teologiei omiletice îmi aduc aportul științific la dezvoltarea acestei discipline, iar studiile pe care le public vor contribui la formarea unor buni predicatori și specialiști în acest domeniu de cercetare.

ABSTRACT

Even before the defense of my PhD thesis, I wished to study the works of the major Romanian preachers, animated and encouraged by the homiletic work of the deacon Petre Comșa. After the defense of my doctoral thesis in 2000, I had promised to the doctoral committee that I would expand the scope of my research to the area of Banat, in order to cover the whole Western part of the country as regards the homiletic and pastoral activity of the priests and hierarchs of Ardeal.

Immediately after the publication of the paper concerning the preaching activity of the Transylvanian clergy, I continued the research on the homiletic activity in Banat and I published the research within several studies, using the same analytical technique and the same structure for presenting the pastoral and missionary activity of all the servants who, in the 20th century, distinguished themselves as prolific preachers of the revealed word.

Homiletic personalities of Banat in the 20th century. The hierarchs of Banat played a distinct role in preaching the Gospel. By means of pastoral letters and sermons, they strengthened the believers's hearts against the pains and sufferings brought about by the two world wars; they encouraged the faithful to the fleshly charity towards the helpless ones; they underlined the idea that the joy due to the reunification of Romania would be complete only if we lived like brothers, removing the words "we" and "you". They insisted on drawing the Romanians' attention on the sectarian danger, which aims to shatter the bimillennial spirituality of this people, as well as on the danger of communism, which sought to destroy private property, a taboo subject for all the Romanians. The hierarchs urged the Romanians to ignore their alluring ideas and to consider them enemies of our people. They wrote collections of sermons of a remarkable homiletic value, which acted as a spiritual balm for the much-tried Romanian soul. The masterpiece that represents their legacy is their own life, which they lived as they preached. In gratitude for what they did, their contemporaries chiseled their names in the bronze of eternity, where we, the people of today, can read: *Ioan I. Papp*: founder of the

church of his native village, great philanthropist and creator of a foundation for students in need, he used to eat stewed plums and sit on the bishop's throne with a patched up cassock; *dr. Grigorie Gh. Comşa*: a man of charity and courage, a missionary bishop and the most prolific homiletic author of Ardeal of all times; *Andrei Magieru*: he has the merit of tracing, in 1919, the new Western border of Romania, handing it over to the French delegate Trousseau; he bravely risked his life in order to save the city of Arad from a useless bloodshed in 1944; he saved the life of countless believers of other denominations, among which the successor of the rabbi Schreier in 1944; *Nicolae Popea*: a preacher of an explosive oratory vigour and patriotic impetus, who astonished all his contemporaries with the philanthropic provisions of his testament; he was the most faithful continuer of the sermon and tradition initiated by Andrei Şaguna, representing the link between the remarkable century of Şaguna and the much-tormented 20th century; *dr. Elie Miron Cristea*: since he was a student, he animated the activities aimed at awakening the national consciousness, advocating in speech and writing the accomplishment of the national unity of the Romanian people; he was member of the Transylvanian delegation which presented the act of Unification at Bucharest in 1918; in 1925, the bishop of Caransebeş was chosen at the forefront of the Romanian Orthodox Church, an event which nourished the joy of all Roumanians and the pride of the inhabitants of Banat; *dr. Iosif Traian Bădescu*: he saved money in order to create a fund of charity dedicated to the establishment of an asylum for the poor, he rigourously observed the whole Nativity Fast and the Great Lent and he disliked solemnities. At the ordainment of a priest, he required that the candidate wear a cassock, an overcassock and a Şaguna-model hat; after the Liturgy, he would invite him for a meal, on which occasion he would give pastoral advice; the metropolitan bishop dr. Vasile Lăzărescu organized the newly established Metropolis of Banat and founded the famous cathedral of Timișoara; in all his actions, he gave priority to church, as well as to national interests; *Veniamin Nistor*: a man of great value, with remarkable qualities, of an exemplary punctuality, capable and well-mannered, fair and steadfast in the good things, calm and kind to everyone, ardent and gifted with an exceptional work capacity.

The priests and the theology teachers of Banat carried out a prodigious homiletic activity, expressed in the delivery of countless thematic sermons and

occasional speeches, which were published in the magazines "Church and School" and "The Diocesan Sheet" and, several years later, were gathered in collections of sermons. The long list of preachers includes *Ioan Nicorescu*, dr. *Ștefan Cioroianu*, with the 6 tomes of sermons, among which the first volume of sermons on children baptism (1942), *Florea Codreanu*, *Policarp Morușca*, who, in his sermons, handed us down a very special history lesson: "The borders of Greater Romania were traced on the map of Europe with a sword sprinkled with the blood of the 800 000 heroes of the war...It was not the peace treaties, but the arm of the Romanian soldier that gave us the region of Ardeal and the other parts that completed our country. The foot soldier who placed the Romanian tricolour flag in the heart of Budapest inscribed forever, in the book of the peoples' life, the right of Romanian domination in this space, from Tisza to Dniester... We are ready, if needed, to unite once again cross and sword, in order to defend the integrity of the country"⁵; *Gh. Perva*, prof. *Ilarion Felea*, with his appreciated volume, "Duhul Adevărului" ("The Spirit of Truth") (1942), rewarded by the Romanian Academy and the volume "Religia iubirii" ("The Religion of Love"), (1946), *Melentie Șora*, *Petru Bogdan*, with the volume "Viața în Hristos" ("The Life in Christ"), (1943), *Demian Tudor*, with the first volume of liturgical sermons, entitled „A Sacrifice of Praise”(1945), *Moise Popovici*, *Nicolae Crișmeriu*, dr. *Gheorghe Ciuhandu*, *David Voniga*, *Filaret Musta*, *Andrei Ghidiu*, who are remembered as great preachers of the Church.

One basic element of the fruitful preaching was the quality of the theologic instruction in Banat, ensured by teachers having didactic principles and visions that were meant to guarantee a thorough and systematic preparation of the future priests. Despite all the interdictions imposed by atheist regime, the generations of priests educated in these nurseries of spiritual moulding bore with dignity and courage the torch of truth throughout the long night of totalitarianism, leading the steps of the parishioners towards the true Christian ideal: knowing and accomplishing God's will.

Homiletic personalities of Transylvania and their homiletic work. Although he was 70 when he became a bishop, *Roman Ciorogariu* shared his activity between the Church pulpit and the Senate rostrum, creating a homiletic

⁵ Arhim. P. Morușca, *Cuvânt pentru adunarea antirevizionistă din Arad, la 28 mai 1933* (Speech to the Antirevisionist Assembly of Arad, May 28, 1933), in the magazine "Church and School", no. 23, 1933, p. 2.

work unknown to the following generations because of the miseries of war and of the spiritual void created by the Communist power. In his pastoral letters and in his speeches, he took a stand against the good and bad renewals of the country: he praised the favourable ones and contested the negative ones, always reminding those at the helm that the Romanians' milenary ideal was the unity of the nation. He struggled to stop the political breaking down of Romania and to offer to his believers the antidote that was necessary in order to counteract certain European evils which had appeared in Romania as well: corruption, violence, arrivism and Communist ideas.

Above Ciorogariu's political and religious creed, God poured on him the gift of His apostles, turning Ciorogariu into a colossus of the speeches in the Senate- he was ready to move many mountains that prevented the progress of a Greater Romania. Maybe this is why Ciorogariu of the rostrum seems greater than Ciorogariu of the pulpit. Thus, his pastoral letters and his speeches are true pages of patriotic, religious and moral anthology which the generations that followed were forced to remember or were compelled to learn other values that were alien to the tradition of our people.

Bishop Valerian Zaharia was the shepherd of the Diocese of Oradea during one of the most difficult periods of its existence (1951-1969), when the political power was taken over by the Communist atheist regime and the rights of the Church were being suppressed from one year to another, the sermons were severely censored; the priests were closely monitored by the agents of the secret police because of their popularity among the believers and they were considered to be potential enemies of the new dialectical materialist ideology. In this context of permanent fear and inhuman restrictions, his pastoral letters addressed topics that did not disturb the ears hungry of compromising information, but that corresponded to the natural and necessary patterns of the moral and spiritual life of his followers. The most frequent subjects were related to *peace, the creation of the new man*, the steadiness in the *ancestral belief*, the love for the Church and to avoid being deceived by the „lying prophets” who tried to disrupt their belief and to lead them on wrong paths. Apparently, this advice sounded well to the inquisitive ears of the secret police agents, who spied on every step of his activity, but for the grieved soul of the Romanian believers, it had other connotations, that healed deep wounds and rose hopes in the day of the deliverance.

After he was chosen a bishop, Valerian Zaharia supported the Communist ideology because it was utopic... in it's theories. However, several years of dissatisfaction made the bishop speak freely; a fact that disturbed more and more the leaders of the epoch. Valerian Zaharia flatly refused to dismantle the monasteries, a reason for which he was forced to resign.

Bishop Ph.D Vasile Coman (1970-1992) ruled as a clergyman in a period of time when the communism was not as suppressive as before and so, it was a little bit easier for him to overshoot the obstacles that the communists layed in his path. Therefore, in this period of time wich was still difficult for the clergymen, the bishop fought for the Church: he made a complex pastoral- missionary activity which was founded on wisdom and clerical diplomacy and also, he stood up for the rights of the priests. After ten years of activity, the bishop published a part of his sermons, guidances and also, a part of his pastoral- letters wich were meant to be "rays of learning and celestial light thrown upon the braked life of people, nowadays, in order to make them: more faithfull, better people and richer in acts wich are appreciated by God and wich are beneficial for human kind. " ⁶ The most frequent themes used by bishop Ph.D Vasile Coman in his writtings were: *the christian family, the roles of the woman* in family and in society and guidances for faithfull individuals in order to sustain them *to remain close to Church*.

Also, I have to mention that Mr. Senator Vasile Duță pointed out the earnest of the work sustained by the present paper's author: "These papers should be on the table of every romanian politician. " So, this work focused on adding Roman Ciorogariu's work in a volume and analising Ciorogariu's work from the perspective of literature and homiletics⁷, is worthwhile.

⁶PhD Vasile Coman, Bishop of Oradea, *Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor*, Edited by Episcopia Ortodoxă Română a Oradei, Oradea, 1980, p. 3.

⁷Pr. lector univ. dr. Miron Erdei, *Roman Ciorogariu, Pastorale, cuvântări și discursuri*, Editura Universității din Oradea, 2003, 293 p. și *Opera omiletică a episcopului Roman Ciorogariu*, Editura Universității din Oradea, 2003, 165 p.